

YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASI VA MILLIY FALSAFA: DIALEKTIK ALOQADORLIK VA MA'NAVIY YANGILANISH

**SHARIPOV ABDUXAKIMJON
ZIYOITDINOVICH**

*Falsafa fanlari doktori (DSc), dosent,
Buxoro davlat pedagogika instituti.*

Annotasiya: Ushbu maqolada O'zbekiston taraqqiyotning yangi bosqichida qat'iyat bilan davom ettirilayotgan islohotlar bosqichida Yangi O'zbekistonni barpo etish, Uchinchi Renessans poydevorini qurishda o'zbek milliy falsafasining o'рни, taraqqiyot strategiyalari bilan aloqadorligi va hamohangligi ilmiy tahlil etilgan. "Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari" tamoyili asosida mamlakatimizdagi yangilanish va islohotlarning g'oyaviy asoslarini tadqiq etish, uning asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanmish yoshlarning bilim va iqtidori, kuch va imkoniyatlarini yanada ro'yobga chiqarish kabi ezgu harakat umumilliy ahamiyat kasb etmoqda.

Kalit so'zlar: harakatlar strategiyasi, taraqqiyot strategiyasi, ijtimoiy islohotlar konsepsiyasi, milliy falsafa, o'zbek falsafasi, yangi O'zbekiston, ma'naviy qadriyatlar tizimi

NEW UZBEKISTAN DEVELOPMENT STRATEGY AND NATIONAL PHILOSOPHY: DIALECTIC RELATIONSHIP AND SPIRITUAL RENEWAL

Abstract: In this article, the role of Uzbek national philosophy in the construction of New Uzbekistan, the foundation of the Third Renaissance, its connection and coordination with development strategies are scientifically analyzed. Based on the principle of "from the strategy of actions to the strategy of development", the noble movement of researching the ideological foundations of renewal and reforms in our country, further realizing the knowledge and talent, strength and opportunities of the youth, which is considered its main driving force, is gaining national importance.

Key words: action strategy, development strategy, concept of social reforms, national philosophy, Uzbek philosophy, new Uzbekistan, system of spiritual values

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА И НАЦИОНАЛЬНАЯ ФИЛОСОФИЯ: ДИАЛЕКТИЧЕСКАЯ СВЯЗЬ И ДУХОВНОЕ ОБНОВЛЕНИЕ

Аннотация: В данной статье научно анализируются роль узбекской национальной философии в строительстве Нового Узбекистана, основание Третьего Возрождения, ее связь со стратегиями развития, ее согласованность. Основанное на принципе «от стратегии действий к стратегии развития» благородное движение исследования идеологических основ обновления и реформ в нашей стране, дальнейшего осознания знаний и таланта, силы и возможностей молодежи, которое считается ее главной движущей силой, приобретает общегосударственное значение.

Ключевые слова: стратегия действий, стратегия развития, концепция социальных реформ, национальная философия, узбекская философия, новый Узбекистан, система духовных ценностей.

Mamlakatimiz taraqqiyotining yangi bosqichida olib borilgan islohotlar natijasida Yangi O'zbekistonni barpo etishning siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-ma'rifiy asoslari yaratildi [6.]. "Inson qadri uchun" tamoyili asosida aholi farovonligini yanada yuksaltirish, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, barqaror taraqqiyotni ta'minlashning maqsadlari va ustuvor yo'nalishlari hamda bu boradagi dolzarb vazifalar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2022-yildagi PF-60-son "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" farmonida belgilab berildi [7:14-17; 12.]. Ushbu Taraqqiyot strategiyasi keyingi besh yil davomida amalga oshiriladigan islohotlar uchun dasturilamal bo'ladi, "inson qadri uchun" tamoyilini ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi.

Hayotning barcha sohalaridagi yangilanish va ulkan o'zgarishlar bilan birga, tom ma'nodagi ma'naviy yuksalish davri boshlandi. Dunyoqarashni tubdan o'zgartirishga yordam beradigan ijtimoiy fanlar, jumladan falsafani yangilash va yanada rivojlantirish islohotlarning tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Har bir xalqning o'ziga xos ma'naviyati, tafakkur tarzi va falsafasi borligi isbot talab qilmaydigan haqiqatdir. Falsafaning umuminsoniy fan sifatida, nafaqat bashariyatga molik muammolarni qamrab olishi, balki muayyan xalqning o'ziga xos xususiyatlari, dunyoqarashi va milliy mentalitetini aks ettirishi ham qadimdan ma'lum. SHu sababli "Avesto"

zamonlaridan hozirgacha uzoq tarixiy yo'lni bosib o'tgan milliy falsafaning o'ziga xos jihatlari va namoyon bo'lish xususiyatlari, tarixiy va ma'naviy asoslari, zamonaviy mavzu va dolzarb masalalari bilan bog'liq ma'lumotlarni tizimli o'rganish zarurati ham muhim ahamiyat kasb etmoqda [8:49].

Ma'lumki, har qanday umuminsoniy mavzu va muammolar, avvalo, xususiy, milliy, mintaqaviy ahamiyatga molik, muayyan xalq hayoti, uning tarixi va takdiri, tafakkuri va dunyoqarashi bilan bog'liq masalalar tarzida namoyon bo'ladi. O'zbek falsafasi ham shunday, u ham xalqimiz bilan birga shakllangan, tarix silsilalari, zamona zayllari, turli ijtimoiy va siyosiy jarayonlar orasidan o'tib, muttasil yangilanib va takomillashib borgan. Bu esa, o'z navbatida, umuminsoniy fan bo'lgan falsafada milliylik, ya'ni biror bir xalq dunyoqarashi va tafakkuriga xos xususiyatlar muqarrar tarzda aks etishini anglatadi.

Qolaversa, falsafaning faqatgina metodologiya, ontologiya va gnoseologiya, ya'ni nazariy falsafadan iborat emasligi ham ma'lum. Bu, ayniqsa, jahon falsafasining mintaqaviy, milliy shakllari haqida gap ketganida yaqqol ko'zga tashlanadi. Bu mavzuga oid ta'limot va qarashlar tahlili zaminimizda shakllangan falsafiy tafakkurning murakkab taraqqiyot yo'lini bosib o'tganidan dalolat beradi. "Avesto" zamonlaridan boshlangan va qariyb uch ming yilni qamrab olgan bu jarayonda nomlari abadiyatga daxldor mutafakkirlar va allomalar yashab, ijod qildilar, turli falsafiy oqim va yo'nalishlar vujudga keldi. Nafaqat xalqimiz, balki butun insoniyat uchun katta ahamiyat kasb etgan g'oya va ta'limotlar yaratildi. Garchand bu ma'naviy merosning shakllanishi va takomili xilma-xil davrlarda ro'y bergan bo'lsa-da, asl mazmun-mohiyatiga ko'ra u yaxlit va bir butun o'zbek falsafasi, ona zaminimizda yashagan barcha avlod va ajdodlarimizning umumiy qadriyatidir [5:12; 9:459].

Inson tafakkuri o'zgarishi, jamiyat dunyoqarashining yangicha tamoyillarga ega bo'lishi davomli va murakkab jarayondir. Haligacha "O'zbek falsafasi" mavzuida fundamental tadqiqotlar, kitoblar, o'quv va yordamchi adabiyotlar kamligi, shu nomdagi kafedra yoki ilmiy markaz faoliyatini yo'lga qo'yish va o'quv fani bo'yicha dasturlar hamda darsliklar yaratish zarurati saqlanib qolayotgani ham yaqin o'tmishdagi yo'qotishlarning ta'sirini ko'rsatadi. Xolbuki, inglizlarda "Ingliz falsafasi", nemislarda "Nemis mumtoz falsafasi", fransuz va ispanlarda, greklar va italyanlarda ham o'zining milliy falsafiy tafakkuri mavjud. Aslida ham shunday bo'lishi, muayyan millat o'z falsafasiga ega bo'lishi, uni chuqur

o'rganishi, dunyoqarashining asosiga aylantirishi, so'ngra esa, zarurat bo'lsa, boshqalarga ham tavsiya etishi va targ'ib qilishi mumkin.

Bu jihatdan, zamonaviy o'zbek falsafasi umumbashariy muammolarni o'rganish bilan birga, mustaqillikni mustahkamlash, taraqqiyot strategiyasini amalga oshirish, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish yo'lida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohot va o'zgarishlarning asosiy tamoyillari, ustuvor yo'nalishlari va dolzarb vazifalarini aks ettirishi zarurligini anglatadi. Shu bilan birga, bu borada inson va jamiyatni taraqqiyotga boshlaydigan ezgu g'oyalar mazmun-mohiyatini aholi, ayniqsa, yosh avlod qalbi va ongiga singdirish, jamiyatimizda yangi dunyoqarash va zamonaviy tafakkurni shakllantirish bilan bog'liq nazariy va amaliy faoliyat ham nihoyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Hozirgi davrda o'zining milliy falsafasi va taraqqiyot modelini uyg'unlashtirish, shu orqali rivojlanishning yangi bosqichiga ko'tarilishga harakat qilayotgan xalqlar va davlatlar ko'p. Bu borada muayyan tajriba ham to'plangan. Bugungi kunda "xitoy falsafasi", "hind falsafasi", "yunon falsafasi", "ingliz falsafasi", "fransuz falsafasi" yoki "nemis falsafasi" atamalariga o'rganib qolganmiz. Bu falsafa maktablarining har biri insoniyat sivilizasiyasi haqida o'ziga xos yondashuvlari qatori o'z xalqining betakror qiyofasi, milliy an'analari, mentaliteti va ma'naviyatini aks ettirishi bilan ana shunday e'tirofga sazovor bo'lgan [1:23].

Aslida, uch ming yil ilgari "Avesto"dek asarni dunyoga keltirgan yurtimiz falsafasining ildizlari Xitoy yoki Yunoniston, Misr va Hindiston falsafalari kabi qadimiy ekaniga shubha yo'q. Ilm-fan tarixida "Xorazmiy asri", "Farg'oniy asri", "Beruniy asri", "Ibn Sino asri" degan e'tiroflar, Sharq xalqlari orasida esa "Samarqand - yer yuzining sayqali", "Buxoro - islom dinining qubbasi" kabi iboralar ham bejiz paydo bo'lmagan. Xorazm Ma'mun akademiyasi yoki Ulug'bek asos solgan akademiya, o'z davrida, nafaqat aniq fanlar, balki falsafa akademiyalari bo'lgani ham isbot talab qilmaydigan haqiqatdir. SHu ma'noda milliy falsafamiz tariximiz kabi qadim, ma'naviyatimiz kabi teran, deb aytish uchun barcha asoslar bor [14:48].

"O'zbek falsafasi" tushunchasi xalqimizning falsafiy tafakkuri, ongi va dunyoqarashining rivojlanish bosqichlari, tushuncha va kategoriyalari, ma'naviy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlarini ifodalaydi, qadimgi zamonlardan shakllanib, bugungi kungacha yetib kelgan ilmiy-falsafiy meros, u bilan bog'liq jarayonlar, shu sohadagi g'oyalar, nazariya va

ta'limotlar majmuini anglatadi. Bundan tashqari, u mustaqillikka erishgan xalqimizning bugungi taraqqiyot yo'li va rivojlanish tamoyillari, "inson qadri uchun" tamoyili asosida ushbu jarayonning falsafiy, ma'naviy omillari, amalga oshirilayotgan bunyodkorlik ishlari ta'sirida aholining ongi va tafakkurida ro'y berayotgan o'zgarishlarni ham o'zida aks ettiradi. Bunda har birimizning ma'naviy qiyofamiz, tarbiya va kamolotimiz uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan, jamiyat va shaxs dunyoqarashini shakllantiradigan, milliy tafakkur rivojida beqiyos ahamiyat kasb etadigan, xalqimiz taqdiri va taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatadigan falsafiy tamoyillar, tushuncha va kategoriyalar tizimi tushuniladi. Ularning mohiyati va ahamiyatini anglash har bir yurtdoshimiz qalbi va ongida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash tuyg'usini mustahkamlaydi, ajdodlardan meros qolgan ezgu g'oyalarga munosib bo'lish, Vatan istiqboliga umid bilan qarashga undaydi.

O'zbek xalqi tarixi davomida asta-sekin shakllangan va takomillashib borgan o'zbek falsafasining muhim bir funksiyasi vatandoshlarimiz tafakkuri, xalqimiz dunyoqarashi va ma'naviy taraqqiyotining muayyan davrda qay darajada ekanligi, ularning ko'rsatkichi sifatida namoyon bo'lishi bilan bog'liq. Masalan, bugungi kunda hammamiz uchun qadri va ahamiyati nihoyatda yuksak bo'lgan "Yangi O'zbekiston", "Uchinchi Renesans poydevori" "inson qadri", "xalqparvar davlat", "halq roziligi" kabi tushunchalar to'g'risidagi falsafiy tasavvurlarimiz keyingi yillarda shakllandi, mazmun-mohiyati va ahamiyati aniqlashdi, hayot bilan uyg'un tarzda takomillashib, tafakkurimizga singib bordi. SHu tariqa ular g'oyadan amaliyotga ko'chdi, dunyoqarashimiz va tafakkurimizni boyitdi, barchamiz uchun yuksak qadriyatlarga aylandi [3:127].

Bu borada ta'kidlash lozimki, insoniyat tarixi xalqning milliy davlatchiligi barqaror bo'lgan va ma'naviy salohiyati yuksaklikka ko'tarilganida, ko'plab sohalar qatori, uning falsafasi ham jadal rivojlangani va, aksincha, davlatchiligini boy bergan va tanazzulga uchragan davrlarida milliy falsafaning turg'unlikka uchragani yoki ahamiyatini yo'qotib qo'ygani ko'p bor guvoh bo'lgan. SHu ma'noda, "o'zbek falsafasi" tushunchasining mazmun-mohiyati, namoyon bo'lish xususiyatlari va takomil bosqichlarini xalqimiz tarixi, milliy davlatchilik an'analari, ma'naviy qadriyatlari, ruhiyati va tafakkur tarzidan ayri tasavvur etib bo'lmaydi. Mazkur tushunchani bunday talqin qilish, o'z navbatida, xalqimizga xos falsafaning namoyon bo'lishi, tarixiy rivojlanish jarayonida, o'tmishdan kelajakka tomon takomillashib va yangilanib

turishi, ya'ni etnoijtimoiy hodisa sifatidagi harakatini, zamonlar almashinuvi bilan bog'liq o'zgarishlar jarayonini tahlil qilish imkonini yaratadi.

Masalan, mamlakatimiz demokratik davlat va erkin fuqarolik jamiyati qurish, jahonning eng ilg'or mamlakatlari qatoriga qo'shilish borasida o'ziga xos milliy taraqqiyot yo'li - "Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari" konsepsiyasini amalga oshirmoqda. Bu jarayonda xalq mentaliteti va mavjud shart-sharoitlar hisobga olingani, islohotlarning inson manfaatlari va haq-huquqlari, uning jismoniy va ma'naviy yuksalishi, jamiyatdagi barcha qatlamlarning ehtiyojlari va xalq farovonligi g'oyasiga xizmat qilishi ushbu strategiyaning falsafiy mazmun-mohiyatini ifodalaydi. Biz ana shu nazariyani, bir tomondan, taraqqiyotimizning o'zimizga xos va mos modeli, deb ataymiz. Ikkinchi tomondan esa, uni mamlakatimiz hayotini tubdan o'zgartirayotgan, uning bugungi kuni va kelajagini belgilab bergan, xalqimiz ongi va ma'naviyati rivojida muhim o'rin tutayotgan umumfalsafiy tayanch-metodologiya, deb bilamiz. Shu ma'noda, uning asosiy tushunchalari va ustuvor tamoyillari bugungi o'zbek falsafasining o'ziga xos xususiyatlari va yo'nalishlarini belgilaydi hamda milliy tafakkur yangilanishiga kuchli ta'sir ko'rsatadigan metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Bunda, ayniqsa, tarixiy xotira va o'zlikni anglash, xalqimizning boy madaniy merosi va asrlar davomida yaratilgan qadriyatlarini asrab-avaylash, jismonan sog'lom, ma'nan barkamol avlodni tarbiyalash bilan bog'liq sa'y-harakatlar muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shu ma'noda, o'zbek falsafasining yangilanish jarayoni nihoyatda serqirra hodisa bo'lib, u avvalo, taraqqiyotning bir bosqichidan ikkinchisiga o'tayotgan mamlakatimizdagi tadrijiy o'zgarishlarning tarkibiy qismi, milliy falsafa rivojidagi yangi bosqich, bugungi davrga xos dunyoqarash va tafakkurdagi takomillashuv, inkor va yangilanish jarayonidir. Bu tasodifiy va o'tkinchi hodisa emas, balki, Uchinchi renesans poydevorini yaratish yo'lidan sobitqadamlik bilan borayotgan xalqimiz uchun tarixiy zarurat, jamiyatni tubdan isloh qilish, yangi avlod kishilarini tarbiyalash va zamonaviy tafakkurni shakllantirishning muhim yo'nalishlaridan biridir.

Dialektik ma'noda, bu - inkor va yangilanish, vorislik va o'zgarish jarayoni bo'lib, bizning mamlakatimizda u demokratik o'zgarishlarni amalga oshirish va Yangi O'zbekistonni barpo etish davriga to'g'ri kelmoqda. Bunda, bir tomondan, o'zbek falsafasida azaldan mavjud

bo'lgan va hatto ne-ne istilolar ham yo'qota olmagan ilg'or jihatlarining saqlanib qolishi, ikkinchidan, yaqingacha ustuvor bo'lgan "davlat-jamiat-shaxs" tamoyillarning o'tmishga aylanib, inkor etilishi va, uchinchidan, xalqimiz falsafiy tafakkuridan asta-sekin joy egallab borayotgan yangilanishlar o'z aksini topmoqda.

Hozirgi kunda jahon taraqqiyotining ustuvor xususiyatlariga aylanayotgan globallashuv jarayonlari, keng miqyosli integrasiya, fan-texnika hamda axborot texnologiyasining beqiyos rivojlanishi ham sohaga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda milliy o'zlikni saqlash, xalqimizning azaliy qadriyatlarini asrab-avaylash va kelajak avlodlarga omon-eson yetkazish, miqyosi har yili ikki marta kupayib borayotgan son-sanoqsiz axborotlar dunyosida adashib qolmaslik, bu borada ham "oq va qora"ni ajrata olish ko'nikmasini shakllantirish nihoyatda dolzarb.

Bugungi kun voqeligi bu sohadagi o'zgarishlar jarayonini jadallashtirayotgani, milliy falsafaning xalqimiz tanlab olgan taraqqiyot tamoyillari bilan hamqadam bo'lishi, hayotdagi islohotlar va o'zgarishlarni aks ettirishi zarurligini davr talabiga aylantirgani shubhasiz. Bu borada ham umuminsoniy fan bo'lgan falsafaga xos tarixiy an'analar, tendensiyalar bilan birga, bugungi hayotimizda amalga oshirilayotgan islohotlar va tub o'zgarishlarning ta'siri, davr talablari va yangilanish jarayoni yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Kezi kelganda ta'kidlash joizki, hech bir milliy falsafa mavhumlik va hayotdan yiroqlik tamoyili bilan kelisha olmaydi. Chunki u har qanday holda ham, milliy falsafa xalqqa yaqin va tushunarli bo'lishi, uning o'ziga xos xususiyatlari va maqsad-muddaolarini, tafakkuri va dunyoqarashini, ruhiyatidagi o'zgarishlarni, taraqqiyot tamoyillari va yangilanish jarayonlarini aks ettirishi lozim. Bu esa, o'z navbatida, bobolarimiz asl falsafani ilmi hikmat deb ataganlari, ya'ni hayotning ma'nosi, mazmuni va maqsadi haqidash hikmatlar majmui sifatida ta'riflaganlari bejiz emasligidan dalolat beradi. Ushbu fanni dunyoga keltirgan qadimgi zamon mutafakkirlari esa, uni nafaqat donishmandlikni sevish, balki haqiqatga va komillikka erishish vositasi sifatida talqin qilganlari ham tasodif bo'lmagan. Ularning nazdida, falsafa hayotning in'ikosi, uning yo'nalishlari esa xalq tafakkuri va dunyoqarashida aks etadigan tushuncha va kategoriyalar, qonunlar va tamoyillar majmui sifatida davr talablariga jamiyat taraqqiyoti va inson kamoloti bilan bogliq ijtimoiy ehtiyojlarga javob berishi zarur. Aslida, bu falsafa uchun hamma zamonlarga xos umumiy talab, mazkur fan sohasining eng ustuvor hayotiy tamoyilidir

Xullas, masalaga dialektik yondashuv va zamonaviy munosabat bo'lmasa, ya'ni biz o'rganayotgan falsafa milliy taraqqiyot modeliga uyg'unlashmasa va xalqimiz hayotining ma'nosi, mazmuni va maqsadini ifodalamas, o'zining barcha tarkibiy qismlari va yo'nalishlari bilan birga, mavhum va hayotdan yiroq tushuncha hamda kategoriyalar majmui bo'lib qolaveradi. Hayotiy jarayonlar bilan uyg'un va hamohang bo'lmagan, faqat darsxonalar doirasida qolib ketadigan falsafani va jamiyatdan uzilib, shaxsiy dunyoqarashi doirasidan chiqolmaydigan mutaxassisni o'z vazifasi va ijtimoiy mas'uliyatini to'g'ri angelayapti, deyish qiyin. Faqat falsafa nazariyasini egallash, falsafiy tushuncha va kategoriyalar mazmunini bilishning o'zigina hayot talablarini bajarish uchun yetarli emasligi ma'lum. Bilish hali masalaning mohiyatini to'g'ri tushunish, o'qish esa uni to'la anglab olish bo'lmagani kabi, falsafa asoslarini nazariy o'rganish ham bu fanni bevosita hayotda qo'llashda muvaffaqiyatga erishishni anglatmaydi.

Ilgari qayd qilingani kabi, alloma Suqrotning bundan ikki yarim ming yil ilgari "O'zgalarni o'zgartirmoqchi bo'lgan inson, avvalo, o'zini o'zgartirishi lozim" degan fikri bu borada ham hayot haqiqatini aks ettiradi.

Milliy falsafaga ta'sir etuvchi global, texnokratik va boshqa zamonaviy omillarning kuchayib borishi, insoniyat taraqqiyoti bilan birga, uning ma'naviy asoslariga tahdid va tajovuzlarni ham vujudga keltirmoqda. Bu esa ushbu xavf-xatarlarga qarshi ogoh va hushyor bo'lish, falsafiy tarbiyani yanada samarali bo'lishiga erishish, mutaxassislarning ongi va tafakkurini zamon talablariga moslashib borish zarurligi bugungi kunning dolzarb masalalariga aylangani, barchamizga daxldor, nihoyatda muhim va mas'uliyat bilan yondashuvni talab qiladigan vazifalar ekanidan dalolat beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nazarov Q. Milliy g'oya va O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. - Toshkent: "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati", 2019. – 182 b.
2. Sharipov A. Interrelationship of social stratification and social cooperation in western philosophy // European Journal of Business & Social Sciences. - Volume 07. Issue 05. – RR.593-595
3. Sharipov A.Z. [Milliy g'oyani rivojlantirish va ma'naviy qadriyatlar transformatsiyasida ma'rifiylik va dunyoviylik tamoyillarining o'ziga xosligi // Samarqand davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi.-Samarqand, 2021.-№ 4 \(128\).](#)

4. Sharipov A.Z. [Social stratification processes and social cooperation during globalization](#) // Scientific Bulletin of Namangan State University, 2020. - №2/4. -B.240-247
5. Jo'raev N. Tamaddunga da'vat taraqqiyot strategiyasi. –Toshkent: O'zbekiston, 2018. –264 b.
6. Mipziyoev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. –Toshkent: O'zbekiston, 2020. – 456 b.
7. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2021. – 464 b.
8. Nazarov Q. Jahon falsafasi qomusi. 1-kitob. –Toshkent: Ma'naviyat, 2019. – 920 b.
9. Nazarov Q.N. Jahon falsafasi qomusi. 2-kitob – Toshkent: "Ma'naviyat", 2019. – 924 b.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2021-yil 26-martdagi PQ-5040-sonli qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 26.03.2021 y., 07/21/5040/0243-son.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018 yil 14 avgustdagi PQ-3907-son Qarori / QMMB, 15.08.2018 y., 07/18/3907/1706-son
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" 28 yanvar 2022 yildagi PF-60-son Farmoni / Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022 y., 06/22/60/0082-son, 18.03.2022 y., 06/22/89/0227-son, 21.04.2022 y., 06/22/113/0330-son.
13. Sharipov A.Z. [Jamiyat modernizatsiyalashuvi jarayonida milliy g'oya va ma'naviy qadriyatlar transformatsiyasi](#) // Falsafa va hayot. Xalqaro jurnal.–Toshkent, 2021.-№ SI-2.–B. 144-152
14. Sharipov A.Z. [Yangi O'zbekiston mafkurasi: ezgulik g'oyasining ijtimoiy-falsafiy tahlili](#) // Falsafa va huquq.–Toshkent, 2021.-№ 1.–B. 193-197 (09.00. 00;№ 15)
15. Yaxshilikov J.YA., Muhammadiev N.E. Milliy g'oya: O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi. Darslik. – Toshkent: CHO'lpon, 2018. – 684 b.